

HUMANITIES INSTITUTE
Aslıhan Doğan Topçu, PhD
Soner Erdönmez, MA

Çamur (2003)

Derviş Zaim (1964 -)

GENEL BAKIŞ

Yönetmen Derviş Zaim sinemasında, toplumsal kırılma hikayelerini bireysel karakterler üzerinden bir araya getirerek oluşturan ve sinemasında özellikle geleneksel ve modern zıtlığı üzerine bir anlatım dili kuran bir yönetmendir. Filmlerinde özellikle Kıbrıs'ı kimlik, aidiyet ve travma unsurları ile ele aldığını görülmektedir. Bu doğrultuda yönetmenin Çamur filmine baktığımızda Zaim sinemasında etkili olan karakteristik nitelikleri tema ve biçim yönüyle yoğun bir biçimde ele alındığını ifade edebiliriz. Hafıza ve yüzleşme alanı olarak tanımladığı sinemasında bireylerin pek çok bakımdan bastırdığı geçmişlerini, toplumsal bağlamda da bastırdığını ve sinemanın da bir sanat aracı olarak bu bastırılmış olanı görünür kılma işlevini yüklediğini belirtir. Çamur filmi de bu yönüyle Kıbrıs'ta yaşanan savaş sonrası süreçte bireylerde oluşan travmaları ve bu travmalar sonrası oluşan kolektif bir suskunluğu metaforik bir dil yapısı kullanarak anlatmayı amaçlamıştır. Filmin adı da olan "çamur" filmde bireyler için iyileştirici bir güç unsurunu temsil eder. Hem fiziksel hem de psikolojik bağlamda bir arınmadır. Film boyunca arınma, hatırlama ve yüzleşme her zaman altı çizilen kavramlar olarak gösterilir. Çamur bu noktada geçmişin kirleriyle yüzleşilmesi gerektiğini de göstermektedir.

Film, çok katmanlı bir anlatı yapısına sahiptir. Kıbrıs özelinde yaşanan savaş sonrası dönemdeki hikayeler bu olayı yaşayan karakterlerin gündelik yaşamları üzerinden, geçmişte bastırdıkları duygulardan ve bu bağlamda birbirleriyle keşişmiş olan ilişkileri üzerinden anlatım sağlar. Filmde bireyler içsel çatışmaları ön plandadır. Toplumun bu bakımdan parçalanmış yapısı dikkat çeker. Filmin ana hattında "çamur" bulunmaktadır. Çamurun bir şifa kaynağı olduğu üzerine toplum içinde bir inanış bulunmaktadır. Filmde yer alan karakterlerin de bu çamur ile farklı yönlerden temasları bulunmaktadır. Bu bakımdan çamur bir karakter için şifa aracı iken bir başka karakter için saklanma alanı, bir başka karakter için ise geçmişin sembolü halinde karşımıza çıkmaktadır. Filmde karakterlerin hikayeleri de iç dünyalarındaki çözümler üzerine oluşturulmuştur.

Arka Plan Film Kıbrıs'ta 1974 yılında savaş sonrası yaşanan siyasal, politik ve toplumsal durum üzerinedir. Bellek, travma, göç, kayıp gibi pek çok kavram filmin arka planında kendini göstermektedir. Bastırılmış suçluluk duygusu da yine bu bakımdan yaşanan savaş dönemine göndermede bulunarak metaforik kullanımlarla bireysel hikayeler üzerinden verilmiştir.

Sinemasal Anlatımda, diyaloglara çok az yer verilen ve olabildiğince görsel düzlem üzerinden anlatılmak istenen bir biçim oluşturulmuştur. Film klasik neden-sonuç ilişkisinden uzak bir şekilde kurulmuştur. Görüntü, mekân ve beden üzerinden bir anlatım dili oluşturan Zaim, anlatmaktan öte göstermeyi ön planda tutmuştur. Filmi izleyenler her sahnede anlam üretmeye mecbur bırakılarak pasif konumdan bilhassa uzaklaştırılmıştır. Çamur da bu bağlamda bir nesneden çok bir anlatı merkezi olarak sembolize edilmiştir. Filmde yer alan mekanlar da bu bakımdan karakterlerin sahip olduğu psikolojik durumlarını yansıtan bir hafıza alanı olarak oluşturulmuştur. Kıbrıs'ın sahip olduğu doğal coğrafyası içinde arka plan her daim filmin anlatısında aktif bir unsur olarak yerini almıştır.

Sinemasal Bağlamda, yönetmenin sinematografik açıdan diyalogları kısa tutarak görsel anlatımı ön planda tutması bilinçli bir tercihtir. Filmde izleyici yorumuna açık bir anlam, belirsizlik durumu, açık uçlu anlatı tarzı vardır. Bu bakımdan anaakım sinema dilinden ayrılan bu film ritmini özellikle yavaş oluşturmuş ve film boyunca izleyiciyi düşünmeye itmiştir.

Film, estetik bir düzlem üzerinde geçmişle yüzleşmenin kaçınılmaz halini ve arınma ile kirlenmişlik arasındaki ilişkiyi gösterir. Heykeller üzerinden travmayı görünür kılan film, bedeni de bu bakımdan belleğin taşıyıcısı olarak konumlandırır.

KARAKTERLER

Ali: Asker. Çamur ile şifa arayan, geçmişinden suskunluğu ile kaçmaya çalışan bir karakter.

Ayşe: Tıp doktoru. Savaş sonrası Kıbrıs'ın filmdeki kadın temsillerindendir.

Temel: Restoran sahibi. Geçmişe dair yaşadığı travma ve suçluluk duygusu çok yoğundur.

Hamile Kadın: Eski hemşire. Tepkisiz bir kadın karakterdir.

Halil: Çıkarıcı ve para ile bağ kuran, duygudan çok çıkarları doğrultusunda hareket eden bir karakterdir.

ÖYKÜ

Film Kıbrıs'ta bölünmüş bir coğrafya içinde var olan çatışmaların kişiler üzerinde yarattığı psikolojik süreci ve toplumsal bağlamda da yaşanan kolektif travmayı metaforik ve de sembolik anlatım üzerinden işler. Hikâye Türk askeri olarak askerlik hizmetini yerine getiren Ali karakterinin üzerinden şekillenir. Ali'nin askerliğinin bitmesine çok az bir vakit kala bilinmeyen bir nedenden ötürü konuşma yetisini kaybeder. Ali'nin askerlik döneminde sesine şifa olması adına kuyuda çamur sürerken bir Bereket Tanrıçası heykeli bulmasıyla dönüm noktasını yaşar. Bu keşif, askeri alan içinde yer alan Ali dışında kimsenin bilmediği kuyunun içinde gömülü bir heykeldir. Ali'nin bulduğu bu heykeli eniştesi Halil'e gizlice vermesi üzerine hikâye şekillenir. Ali bu heykelin karşılığında Halil'den askeri bölgenin sınırlarının fark edilmeyecek seviyede genişletilmesini ister. Kamp sınırlarında yer alan teller değiştirilir. Bir süre sonra bu fark edilir ve Ali askeri hapishaneye atılır.

Filmde Ali'nin yanı sıra çevresinde başka karakterlerin de farklı farklı hikâye katmanları anlatılır. Ali'nin arkadaşı Temel bunun en belirgin örneklerinden biridir. 1974 yılında Kıbrıs'ta yaşanan savaş sonrasında öldürdüğü ve Ali'nin şifa aradığı çamurlu araziye gömdüğü Rumlar sebebiyle yaşadığı derin vicdan azabını iyileştirmek adına iki millet arasında sürekli barışa dair bir arayış içine girer. Diğer bir yönden Halil karakteri de geçmişin açığa çıkmasını istemez ve sırların bir şekilde gömülü kalması gerektiğine inanan bir karakterdir. Ali'nin kız kardeşi Ayşe karakteri ise tıp doktorudur ve bu yönüyle bir "iyileştiren" karakterdir. Filmde belirgin olmasa da hemşire karakteri de sessizliği ve her koşula karşı bağlı olduğu gelenekleriyle bulunur. Çamur sembolü filmde yalnızca fiziksel bir iyileştirici değil diğer bir yönden de geçmişten arınma olarak bulunur.

Hikâyede Ali'nin bulduğu heykel felaketi beraberinde getirir. Heykeli ele geçirmeye çalışan mafya Ali'yi ve yakınlarını rehin alır. Uygulanan şiddetin sonunda Temel söz konusu arazide daha fazla heykel bulabilecekleri şeklinde yalan söyler. Yapılan kazı sonucunda arazide yalnızca Temel'in öldürdüğü insanların kalıntıları bulunur. Sonucunda Ali ve Temel öldürülür. Ali'nin kız kardeşi Ayşe ise Ali'nin spermelerini başka yumurtalık ile döletir ve taşıyıcı annelik yapar.

SAHNELER

Ali'nin Bayılması Komutanın askerlere Kıbrıs'ta Türklerle Rumların tam 30 yıldır rahat yaşadığını ifade eden cümlelerini duyarak film başlar. Rumların tekrar silahlandığını söyleyen komutan askerlerine hazırlıklı olmaları gerektiğini söylemektedir. O sırada Ali komutanın cümlesini tekrar ederken bir anda bayılır ve revire götürülür. Doktor adının ne olduğunu sorar Ali'ye. Ali baygındır ve cevap veremez. O sırada Ayşe hastanede ameliyathanede gösterilir. Ayşe tıp doktordur ve ameliyathanede ölmüş kızının embriyolarını kendisine yerleştirilmesini isteyen bir kadına operasyon yapar. Ameliyat sonrası Ayşe Ali'nin yanına Halil ile birlikte gider. Kışlanın dışında beklerler. Ali, kışladan çıkar ama konuşamaz. Onu hastaneye götürürler. Ali konuşamaz. Ayrıca Ali'nin eski bir savaş muhabiri olduğunu bu sahnede öğreniriz. Temel karakterini de ilk kez burada görürüz.

Ali'nin Gelen Heykeli Hastane sonrası Temel toprak almak için boş bir araziye arabasıyla gelir. Karşısında iki adamın kavga eden köpekleri ayırmaya çalıştığını görür ve bir köpek o kavgada ölünce Temel oradan uzaklaşarak gider. Temel restoranına gelir. Denize girer. Denizde yüzerken denizin altında heykelleri görürüz. Temel denizden ahtapot yakalar ve akşam için pişirir. Akşam vakti Temel'in kendi restoranına davet ettiği Ali, Ayşe ve Halil gelirler. Yemek yerlerken Ali'nin gelen heykeline bakarlar. Heykelin amacı ise Halil'in de bu sahnede bahsettiği gibi birbirinden nefret edenlerin birbirlerine heykellerini yollayarak nefreti yok etmektir. Rum ve Türk barışının böyle geleceği düşünülmektedir. Temel Ali'nin heykelle olan videosunu çeker. Sosyal ve politik

nedenlerden dolayı Ali'nin gidemediği eve Ali'nin heykeli gidecektir. Ali klarnet çalarken tekrar bayılır. İkinci baygınlığını yaşar. Ali'nin heykeli Rum tarafına gitmek için yola çıkar.

Temel'in Vicdan Azabı Temel kamerayı açar ve kendisi için itiraflarda bulunur. 18 Ağustos 1974'te savaşta intikam için çok adam öldürdüğünü ifade eder. Rum oldukları için onları öldürdüğünü söyler. Mezarlarının çamurların orada olduğunu ve onları öldürenler hariç kimsenin bilmediğinden bahseder.

Halil ile Ayşe Birlikteliği Halil ile Ayşe'nin birlikteliği Ayşe'nin yatak odasında gösterilir. Burada Ayşe ve Halil cinsel birliktelik kurarlar.

Ali'nin Kuyuyu Fark Edışı Komutanın askerlerle konuşması esnasında Ali tekrar halsizlik yaşar. Ali tekrar doktorun yanına gider. Komutan odasına giden Ali'ye komutan Ali'nin üç hafta kalan askerliği için çürüğe çıkmasının gereksiz olduğunu söyler ve Ali'nin numara yaptığını düşünür. Ali koğuştaki görünür. Bir sonraki gün nöbet alanında nöbetçinin tel örgünün diğer tarafında kalan bir cücenin çamur istemesi üzerine askerle tartışması gösterilir. Ali nöbet değişikliğinde diğer askerin yerine geçer. Bir kadın gelir ve Ali'den çamur ister. Ali kadına çamuru verir. Tel örgünün diğer tarafındaki kişiler de Ali'den çamur istemeye gelir. Ali onlara da çamur verir. Ali kuyudan su içmek ister. Ancak kuyuda su olmasına rağmen Ali matarasına hiçbir şekilde su dolduramaz. Ali bu durumu garipser.

Ali'nin Kuyuya İnişi ve Çamurla Tanışması Askeri alanın içinde koğuştaki kantininde haberlerde bir Türk erin öldüğü haberi duyulur. Sonrasında koğuştaki tekrar uyku ve aynı saatte uyanma gösterilir. Bir gün sonra Ali tekrar nöbet alanına gider. Ali tekrar nöbet alanında bulunan kuyudan su almaya çalışır. Kuyuda su vardır ama Ali'ye gelmez. Ali bu sefer kuyuya iner ve oradaki küçük alandan su içer ve kuyunun içini inceler. Konuşmadığı için boğazına oradan aldığı çamuru sürer. Sınır alanında erbaş ve Ali yürüyüşteyken erbaş çamurun da cezalı olduğunu söyler. Ordu çamura ceza vermiştir. Savaş esnasında çamurun savaşı olumsuz etkilemesi çamura ceza aldırıştır. Onun için burada nöbet tutulduğunu söyler. Sonraki gün Ali revire giderek doktorun başına taktığı ışığı gizlice alır.

Çamurun Şifası Kuyuya döndüğünde Ali doktordan aldığı ışıklı başlıkla kuyuya iner. Oradaki suyu boğazına çalar. Amacı tekrar konuşabilmektir ve ona iyi geleceğini düşünür. İyi hisseder. Kuyudan çıktıktan sonra kadın tekrar yanına gelir ve bir muska verir Ali'ye. Ali için hazırlamıştır. Gömmesi gerektiğini söyler. Askeri kantinde bu sefer de haberlerde bir Rum erinin öldüğü haberi duyulur. Nöbeti gelen Ali sonraki gün de tekrar kuyuya iner. Bu sefer akşam vakti gider ve tekrar boğazına çamuru sürüp kuyuda dinlenir. Ali burada dinlenirken uyuya kalır ve bir rüya görür. Ali rüyasında ateşler içinde yanan bir alan görür. Sonra uyanır ve Ali kadının verdiği muskayı kuyuya gömer. Poşete de çamur doldurur yanına alır kuyudan çıkar. Ali poşete koyduğu çamuru koğuştaki tuvaletinde yüzüne sürer. Diğer askerler onu çamurlu yüzle görünce dalga geçmeye başlarlar.

Heykelin Bulunuşu ve Başka Bir Heykelin Gelişi. Ali kuyudan bir heykel bulur. Onu kuyudan çıkarıp bir alana gömer. Asker ziyareti sırasında Halil Ali'yi ziyarete gittiğinde Halil'e Ayşe'ye götürmesi için heykeli verir. Sınıra gelen Halil Ali'den heykeli alır Ayşe'ye götürür. Halil heykel Ayşe'nin evine getirir. Halil bu heykeli büyük bir şans olarak görür. Aynı esnada Rum adamının heykelini de Temel getirir. Ayşe başka evden eşyalar çaldıklarını ve buraya getirdiklerini söyler. Ayşe Temel'e röportaj için Ali konuşmadığından Ahmet ile konuşabileceğini söyler. Katliam sırasında beraber olduklarını ifade eder. Halil ile Ayşe heykelden dolayı tartışmaya başlar. Sonrasında bu heykeli tarihi eserin fotoğrafını bilir bir kişiye gösteren Halil değerinin 5-10 milyon arası edeceğini öğrenir.

Heykellerin Hikayesi Ali tekrar kuyuya iner ve başka heykel parçaları bulur. Onları da saklar. Sınır alanına Halil yiyeceklerle gelir ve heykellerin hikayesini Ali'ye anlatır. Buralarda antik çağlardan kalma tapınak olduğunu söyler. Hasta olanların geldiği bu yere hasta olan kişiler neresi ağrıyorsa oranın heykelini çıkarıp getirirlermiş ve iyileşeceğine inanırlarmış. Bu bakımdan o dönemden kalma çok fazla tarihi eserin olduğunu Halil Ali'ye anlatır.

Gömülen Kalıplar Temel, Ahmet ile röportaj yapar. Ahmet kendisinin sadece bu yarayla hatırladıklarını yarası olmazsa bir hiç olacağını Temel'e anlatır. Ahmet'in bir bacağının yarısı kopmuştur. Bu sırada Halil de Ali'nin boğazının ve yüzünün kalıbını istediği için Temel'in yanına gelmiştir. Kalıbı alan Halil, sınır alanına gelir ve Ali'ye kalıbı getirir. Ali kendi kalıbıyla sınırın öteki tarafına geçer ve kendi kalıbını çamura gömer. Halil de bir taraftan onu izler. Halil gömdüğü yeri kazar ve sonra Ali'nin yüzünün kalıbı olduğunu öğrenince sinirlenir tekrar gömer. Ayrıca nöbet değişiminde Çavuş, Ali'nin yanına geldiğinde onu çürüğe çıkartabileceklerini duyduğunu söyler. Aynı zamanda restorana bir adam

Temel'in yanına evinde duran heykeli ile gelir. Komşulardan dolayı istemediğini söyler evde durması için aldığı parayı Temel'e geri verir ve heykeli Temel'e bırakır gider. Temel de denize atar.

Halil'in Heykellerle Birlikte Kaçışı Ali, Halil'den çitleri iki üç metre geriye çekmesini ister. Halil bu duruma sıcak bakmaz. Ali de bulduğu heykelleri göstererek Halil'i ikna eder. Halil ile geri çekerler. Halil evdeki heykeli pencereden gizlice girerek alır ve kendi evine götürür. Ayşe akşam gelince Halil'i arar ama telefonda ulaşamaz. Sabah Ayşe kusarak lavaboya giderken Temel heykeli almak için eve gelir. Temel Ayşe'ye heykel işinin maliyetli olduğunu düşünen sponsorların bu sefer ailesini kaybetmiş erkeklerin spermlerini alarak bir çalışma yapmak istediklerini söyler.

Ali'ye Uygulanan Ceza Ali çitlerden dolayı ceza olarak askeriye'nin cezaevine kapatılmıştır. Orada da Ali dayanamayarak duvarı soyarak kendine çamur yapar ve boğazına sürer. Ayşe ile Temel Ali'yi ziyarete gider.

Ayşe'nin Çamur Arayışı Temel spermler için gelen saklama tankını Ayşe'ye gösterir. O sırada tuz gölüne gitmesi gereken Ayşe, Temel'e yanında gelip gelemeyeceğini sorar ancak Temel bahane üretmekle gelemeyeceğini söyler. Tuz gölünün olduğu yere Ayşe çamur toplamak için yalnız gider. Ayşe Ali'yi askeri hapishanede ziyaret eder. Çamuru verir. Artık çamur istememesini söyler. O alana artık yollamaması için sert bir şekilde çıkışır.

Ali'nin Başka Bölgede Askerliğe Devam Edışı Sonrasında ekranda ezan eşliğinde Lefkoşa sınırı yazısı görünür. Askeri alanda nöbet tutan Ali'nin yine matarasında su yoktur ve su akan yerden matarasını doldurmak ister. Yukarıda borudan gelen yerden matarasına su doldurur. Tam o sırada bacağından vurulur. Ali yaralı olarak hastanede yatar. Ayşe ve Temel onu ziyarete gider.

Ayşe'nin Ali'nin Bacak Heykelini Çamura Gömüştü Hava yağmurlu ve gök gürültülü şeklinde gösterilir. Ali'nin bulunduğu eski nöbet alanı bölgesine Ayşe gitmiştir. Ayşe askerden çamur ister. Çamuru Ali'ye götürür. O sırada Ayşe hamile olarak görünür. Ali, Ayşe'nin getirdiği çamurları boğazına ve bacağına sürer. O sırada Temel eve, yanlarına gelir. Ali bastonla yürümektedir. Temel bir heykelle gelir. Ali'nin bacak heykelini yaptırmıştır. Ali'nin sesi geri gelmiştir. Temel Ali'nin spermini ister. Ayşe heykeli gömeceğine dair Ali'ye söz verir. Restorandayken Temel, Ali'yi arar yarın spermlerini almak için geleceğini söyler. Aynı sırada Tuz Gölü arazisinde, Ayşe Ali'nin bacak heykelini alarak çamurlu alanı kazmaya başlar. Temel ise Ali'den spermleri almak için tekrar eve gelir. Nöbet alanında Ayşe, Ali'nin bacak heykelini gömerken kendi de gömülür. Sıkışır çukurun içinde. Asker fark eder etmez Ayşe'yi kurtarmaya gider.

Ayşe'nin Çocuğunu Kaybedişi Ali, Temel'e telefon açar Ayşe'yi çamurlu araziden gidip kurtarmasını ister. Temel Ayşe'yi baygın bir şekilde kanamasıyla bulur. Hemen arabaya götürür. Ayşe hastanededir. Ali ve Temel de yanındadır. Sonra restorana dönen Temel, suyun içine girer ve denizin içindeki heykelleri tek tek çıkarır. Evde oturan Ayşe Ali'den nefret ettiğini söyler. Bu sahnede Ayşe'nin çocuğunu kaybettiğini anlatır.

Temel'in Geçmiş Travması Ali, Temel'in yanına gider. Temel içki içerken Ali'ye kendisini savaşta öldüğünü zannettiğini söyler. Bundan dolayı o intikam duygusuyla Rum bir adamı öldürdüğünü söyler. Ali'nin fotoğrafını Rum adamın eline tutuşturduğunu ve adamın da saatini aldığını söyler. Ali bu hikâye sonrası gömmek ister saati ama Temel, Ali'yle kavga ederek Ali'yi hem saatten hem de kendinden uzak tutar.

Toplumsal Travmanın Topluluk İçinde Hatırlanışı Temel'in yönetiminde küçük bir savaş sonrası topluluk savaşın yaralarını sarmak adına empati kurma çalışmasını Temel'in çalıştığı iş yerinde bir toplantı odasında yaparlar. Ali başlar bu empati çalışmasına ve Ali diğer kişilere katliam sonrasını anlatır. Herkesin perişan olduğunu belirtir. İntikam için Rum aradıklarını, kaçamayanları bulduklarında da çamura götürdüklerini bazılarını da kuyuya götürdüklerini söyler ve orada o kişilerin kafalarına sıktıklarını ifade eder. Her seferinde "sıktık attık" der. Ahmet bu anlatıma dayanamaz ve öfkeyle ayağa kalkar aynı durumun Türklere de olduğunu söyler. Kendi yaşadıklarını da anlatır. Ve Ahmet Aliye bakarak "o adamlar senin yerine koymazlar kendilerini Ali ne hisseder diye düşünmezler biz niye düşünüyoruz?" der. Ahmet bu konuda daha da hiddetlenir ve bu konuşma sonrası

odadan çıkar. Temel de intikam için Ağustos 18'de iki Rum'u öldürdüğünü söyler. O dönem daha on altı yaşında liseli çocuklar olduklarını belirtir. Temel, "özgürlük kaderi yenebildiğimiz ölçüde vardır" der. Ali ise sonrasında karısının ve çocuklarının olmasını istediğini söyler. Ancak ne zaman bir kadın çıksa karşısına çok düşündüğünü ve yakınındakileri kaybetmekten korktuğu için istemediğini söyler. Toplantı sonrası Ali tuzluk araziye gider ve kendi bacak heykelini ve yüz heykelini gömdüğü yerden çıkartıp parçalar.

Halil'in Dönüşü Temel eve Ayşe'nin yanına gelir. Ayşe ile Temel yakınlaşır ama tam o sırada Ayşe'nin telefonu çalar ve arayan Halil'dir. Boş bir odada Halil ile Ayşe yüz yüzedir. Halil elinde bir para çantasıyla gelir. Ayşe'yi konuşmalarıyla ikna edemez. Ayşe, Halil'in yüzüne vurur ve oradan uzaklaşır. Halil sonra da Ali'ye elindeki parayla gider. Kibele'nin başını bulurlarsa daha çok para edeceğini belirterek Ali'den heykel ister. Ali, Ayşe için verdiği heykeli Halil'in almaması gerektiğini Halil'e söyler. Halil tekin olmayan adamlardan saklandığını ifade ederken kapı seslerini duyar ve saklanır. Temel ve Ayşe Halil'i görür ve yüzüne bakmaz. Halil parayla gider parayı hiçbiri istemez. Boş arazide Halil heykeli ilk gösterdiği adamla bir araya gelir ve bir anlaşma yaparlar.

Temel ile Ali'nin Ölümü Halil ile anlaşma yapan adam Ali'nin evine gider. Kapısına üç adamla birlikte dayanır ve Ali'yi tehdit eder. Bir yıkık binaya götürülen Ali, Temel, Ayşe adamlar tarafından yakalanıp bağlanır. Halil de sonradan dahil edilir. Temel birinin orada öleceğini düşünerek heykelin yerini bildiğini söyler. Temel adamları çamur arazisine götürür. Öldürdüğü kişilerin kemiklerini çıkarıp Temel ağlamaya başlar. Sonra oradan kaçacakken adamlar tarafından öldürülür. Ayşe mezarlıktadır. Önce bir mezara gider orada Ali'nin adını görürüz. Sonrasında hemen yanında başka bir mezarı ziyaret eder. Bu da Temel'in mezarıdır.

Ayşe'nin Tekrardan Hamile Kalışı Ayşe zamanında ölen kızının embriyosunu kendisine almak isteyen hemşire kadınla oturur. Kadının kucağında bebeği vardır. Ayşe'nin yaptığı operasyon işe yaramıştır. Ayşe kadına bu sırada artık hamile kalamayacağını da söyler. O sırada kadının ölen kızının hala duran embriyoları olduğu Ayşe'nin aklına gelir. Ayşe kültür merkezine giderek sperm tankının olduğu yerden Ayşe Ali'nin spermini alır. Laboratuvara gider. Ali'nin spermi ile ölen kadının embriyolarını alır birleştirir. Ameliyathanede Ayşe, hemşire kadından yardım alarak bu birleşimi kendine enjekte ettirir. Son sahnede deniz kenarında Ayşe, iki çocukla ve solunda bir heykelle denizi seyreder.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Ali

Geç yaşta askere gitmiş bir Türk askeri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sessiz/Suskun. Filmde sesini yitirmiş ve konuşma yetisini tekrar kazanmak isteyen bir karakterdir. Çamur ile ilişkisi bu bağlamda ortaya çıkar. Boğazına sürerek konuşmasını kazanmaya çalışır ve sonunda da az da olsa konuşma yetisini kazanmıştır. Kıbrıs'ın konuşulamamış tarihi üzerine de bu sessizlik bir temsil sunmaktadır. Bu bakımdan Ali karakteri filmde yaşadığı fiziksel acıyı hem bireysel hem de kolektif bazdaki bir yaralanma olarak taşımaktadır.

Mücadeleci. Ali sesini bir anda kaybetmiş olsa dahi sesini kazanmak için pes etmeyip her yolu sonuna kadar denemiş bir karakterdir. Çamur onun için bir iyileşme aracıdır ve bu bakımdan çamuru filmin sonuna kadar bedeninde kullanmaya devam etmiştir.

Sabırlı. İyileşme umudunu her daim kendinde taşıyan Ali film süresince hem sakin hem de sabırlı bir yapı çizmiştir. Çamurla temas ettikçe nihayetinde sesinin geri gelmesi karakterin süreç içinde yeniden doğma arzusunu da gösteren belirgin bir anlatım olmuştur.

Kaçıngan. Ali filmdeki en hareketli karakter olarak kendini gösterse de aslında en sıkışmış karakterlerden de biridir. Oradan oraya gitmesi, sürülmesi, kaçması, gizlenmesi bir bakıma geçmişin oluşturduğu travmalardan da bu kaçınganlığı ile uzaklaşma çabasından kaynaklıdır. Suçluluk duygusunu kaçınganlığı ile kendinden uzaklaştırır. Filmdeki kuyu ve çamur Ali'nin gizlenme alanını temsil eder.

Sakin. Ali filmdeki en sakin karakterdir. Hiçbir koşulda öfkelenmez ya da kendinden geçmez. Ancak sürekli bir çamurda sakinleşme ve gizlenme halini görürüz. Çamur bu bakımdan onu gizlemek yerine tam tersine kendi içselliğine daha fazla yakınlaştırır.

Ayşe

Tıp eğitimi almış genç bir doktordur. Filmde yer alan Kıbrıs'ın atmosferi Ayşe'yi bilimin sınırlarını zorlamaya da iter. Toplumsal travmanın biyolojik temsili olarak filmin önemli bir parçasıdır.

Yardımsever. Ayşe film boyunca sıklıkla hep birilerine yardım eder. Eski hemşire kadına embriyo yüklemesi yaparak hamile kalmasını sağlar. Ali'nin çamurla sesine sonrasında da bacağına kavuşacağını düşündüğünü bildiği için ona sürekli yasaklı yerlerden çamur getirir ya da bacak heykelini çamurun olduğu yere gömer. Temel'e heykellerin evlerde sergilenmesi, spermilerin toplanması üzerine yardım eder. Halil'e ise hayat arkadaşı olduğu süre boyunca her zaman yanında olarak desteğini gösterir.

Akıllı. Ayşe filmdeki en akıllı karakter olarak da nitelendirilebilir. Tıp doktorudur ve Ali'nin ölümü sonrası Ali'nin spermi ile eski hemşirenin kızının embriyosunu kendine enjekte ettirerek neslin devamını sağlamayı başarır. İki evlat dünyaya getirir.

Yeni Kuşak Temsilci. Ayşe, Kıbrıs coğrafyasındaki yeni kuşağında bir temsilini sunar. Savaşın yükünü tam anlamıyla taşımayan ama savaş sonrası sürecin etkilerini direkt devralan bir kuşağın temsilcilerinden biridir. Nesil devamını da yine dünyaya getirdiği iki çocuk üzerinde sürdürmeye devam eder.

Temel

Restoran sahibi olan ve iki millet arasında barış girişimleri yapmak adına projeler geliştiren bir karakterdir.

Vicdan azabı çeken. Temel filmde en yoğun şekilde vicdan azabı çeken ve günah çıkarmak adına türlü türlü projelerde yer alan bir karakterdir. Temel 1974 yılında Kıbrıs'ta yaşanan savaşta birkaç Rum'u öldürmüş bir Türk'tür. Yıllar geçse bile yaşadığı bu suçluluk duygusu hiçbir zaman hayatından çıkmamıştır. Her gün bu düşünce ve duyguyla yaşayan ve bunu iyileştirmek adına iki millet arasında heykeller ile barışı sağlamak isteyen bu olmayınca da spermeler alarak iki milletin neslini birleştirme çabasına giren bir karakterdir.

Duygusal. Temel film boyunca her zaman duyguları ile hareket eden bir karakter olmuştur. Geçmişte yaşanan olayın kendisinde oluşturduğu travma sonrası insanlarla duygusal bağ dışında bir bağ kuramamıştır. İçsel bölünmüşlük duygusu da vardır. Dışarıdan hiçbir şey yokmuş gibi normal bir şekilde hayatına devam edebiliyorken her gün kendi içinde çok büyük duygusal çatışmalar yaşamaktadır. Toplumsal rollerle kendi içsel gerçekliği arasında sıkışıp kalır.

Korkak. Temel en çok geçmişinden korkmaktadır. Zamanında öldürdüğü insanların cesetlerinin bulunduğu tuz gölüne hiçbir şekilde adımını atamaz. Kırılgan bir yapı içindedir. Her tetikleyici unsur onun hayatını zindana çevirebilmektedir. Bu bakımdan yüzleşme korkusu Temel karakterinde en yoğun şekilde gösterilmiştir.

Hamile Kadın (Hemşire)

Eski bir hemşiredir. Film süresince hamileliği ve anneliği üzerine dikkat çeker.

Sessiz. Hemşire kadın film süresince sessiz bir şekilde yer alır. Yaşatılan sürece sadece uyum sağlayan, tepkisizdir. Sessiz bir şekilde ayakta kalma gücünün bir temsili olarak bulunur.

Geleneksel. Ali için hazırladığı muska ve onun Ali'yi koruyacağına dair inancı diğer bir yönden çamuru her gün karnına sürmesi ve doğacak çocuğu için şifa arayışı hamile kadını geleneksel bir yapıda gösterir. Genel manada bir şefkat figürü olarak yer alır. Durumlara karşı daha sezgisel bir noktada durur.

Halil

Ayşe'nin nişanlısı ve hiçbir iş yapmayan karakter olarak bulunmaktadır. Geçmişin açığa çıkmasını istemeyen ve bu bakımdan suskunluğun sürmesi gerektiğine inanan tek karakterdir.

Paragöz. Halil karakterler arasında paraya en düşkün hatta tek düşkün karakterdir. Kırılma noktası Ali'nin askerlik yaptığı esnada askeri arazide bulunduğu bereket heykelini kendisine vermesiyle başlamıştır. Heykeli alır ve bunun üzerinden çok para kazanır. Para için geride herkesi bırakarak ortadan kaybolur.

Çıkarıcı. Halil kendi çıkarlarını öncelik veren bir karakterdir. Kendisi için herkesi ve her şeyi yok etmeye hazırdır. Güçlü olmak için büyük bir çaba sarf etmektedir. Halil için güç paradır ve ne kadar çok para o kadar gücü temsil etmektedir. Bu bakımdan Kıbrıs tarihi bazında da savaş sonrası toplum içinde görülen

etik erozyon ve kendi çıkarını koruma arzusu Halil karakteriyle temsil edilmiştir. Hayata güçlü tutunabilmek adına her türlü rol ve de oyun içinde yer alabilmektedir.

TEMALAR

TOPLUM

Savaş Sonrasında Yaşanan Toplum Travması

Film, birebir Kıbrıs'ın bölünmüş yapısını göstermemiş olsa da tarihsel bağlamda yaşanan kırılmanın etkilerini karakterlerin içsel dünyaları vasıtasıyla hissettirmektedir. Bu bakımdan toplumsal travma filmde net bir biçimde dile getirilen bir yapı değil gündelik yaşamın içine süzölmüş bir varoluştur. Karakterlerin geçmişlerinden doğrudan bahsetmemesi, mekanların durağanlık ve boşluk hissi, terk edilmişlik halini yaşıyor olması temel göstergeleridir. Bilhassa karakterlerin kendi içinde de iletişimsiz ve yönsüz olma hali dikkat çekmektedir. Karakterlerin davranışlarında gözlemlenen kopukluk bir bakıma travmanın her günün karakterler üzerinde yeniden üretimini de göstermektedir.

Açıklayıcı Anlar: Temel 1974'teki savaş sonrası etkilerini hayatlarında hala yaşayan Türklerin bazılarını toplantı salonuna çağırır ve savaşta yaşadıklarını anlatmalarını ister. Ancak bu toplantıda Ali ve Ahmet dışında kimse hiçbir şey konuşamaz. Bu bakımdan da aslında savaşın kolektif hafıza içinde de bastırılan bir durum olduğu görülmektedir.

Suçluluk ve Vicdan

Suçluluk teması özellikle karakterler arasında Temel karakterinde görülmekte ve derinleşmektedir. En çok Temel karakterinde gözüke de Ali karakteri de bu bakımdan bu duyguyu yaşayan karakterlerden biridir. Karakterlerde oluşan bastırılmış vicdan ve suçluluk duygusu bu bakımdan sürekli karakterleri rahatsız eden bir iç ses olarak yer almaktadır. Karakterlerin huzursuz ve kararsız pek çok hali de bireysel görünüm içinde bir toplumsal yansıma olmuştur.

Açıklayıcı Anlar: Temel'in filmin son sahnelerine doğru geçmişte savaş döneminde öldürdüğü Rum insanların kemiklerinin bulunduğu araziye gitmesi ve orada gömülü olan kemikleri çıkarıp ağlamasıdır. Temel burada da o kemiklerin yanında kötü adamların kendisini vurmasıyla ölmüştür. Aynı yerde can vermiştir.

ADALET

Hukuki Adaletin Yokluğu

Çamur, savaş sonrası hukuki mücadele ya da adaletin tecellisi yerine bunu duygusal ve ahlaki açıdan ele alarak gösterme çabasına girmektedir. Kıbrıs'ı bu bağlamda politik bölünmüşlüğünün resmedilişi, karakterlerin içsel bölünmüşlüğü içinde sergilenir. Bu yönüyle de adaletin film içinde askıda kalmış hali görülmektedir. Bu konuda bir eksiklik aktarılır ve hikâye süresince de adalet hep ertelenmiştir. Yönetmen filmde bir arayış içinde değil bir bekleyiş içinde hikâyeyi resmetmiştir. Bireylerin geçmişte yaşadıkları haksızlıklar, kayıplar veya acılar resmi süreç içinde bir üst mekanizma tarafından destek görmemiştir. Film içinde hiçbir şekilde bir mahkeme veya devlet kurumuyla karşılaşmaz. Onların kayıpları üzerine de yıkılan evlerin ve göç eden insanların çevresel faktörlerine de adalet bazından değinilmez. Bu bakımdan filmde gördüğümüz adalet hukuki bir çerçeve içinde değil varoluşsal bakılan bir etik mesele olarak bulunmaktadır.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin askerlik esnasında yaralanması ve öncesinde sebepsizce konuşma yetisini kaybetmesi hiçbir bakımdan hukuki bir sürece dönüşmemiştir. Soruşturmanın olmaması, hesap soranın da bulunmamasıyla beraber hukuk bu anlamda devreye girmemiştir. Ayrıca kayıp kişilere dair savaşta kaybolmuş insanlara yönelik herhangi bir soruşturmanın da yaşanmaması hukuki adaletin yokluğu üzerine örnek verilebilmektedir.

Sınırın Adaleti

Kıbrıs'taki Yeşil Hat, o bölge için bir bölünmüşlüğün sembolü olmuştur. Zaim bu sınırı adaletsizlik olarak da yorumlamaktadır. İnsanlar bu süreçte doğup büyüdükleri evlere dönememişlerdir. Kaybedilmiş yakınları ya da kaybolmuş yakınları üzerine hiçbir bilgi verilmemiştir. Sınırlar keskin bir şekilde çizilmiştir. Bu bakımdan burada oluşan bölünmüş coğrafya bir bölünmüş adalet manasını da beraberinde getirmektedir. Filmin tek adalet hali vicdan üzerine gerçekleştirilendir. Karakterlerin geçmişleri ile yüzleşmesi etik mekanizmasının da tekrar karakterler üzerinden devreye girmesini sağlar.

Açıklayıcı Anlar: Sınırların keskinleşmesi sonrası kendi evine gelemeyen insanların heykellerinin evlerine taşınması da yeşil hat üzerine iyi bir örnek sahne oluşturmaktadır. Ali'nin önceden yaşadığı eve kendisinin gitmesi sınırlar bakımından yasak olunca onun heykelinin yollanması ve Ali'nin şu an yaşadığı eve de önceden orada yaşayan adamın heykelinin yollanması adalet sisteminin hukuki bazda değil vicdani bazda sergilendiğini göstermektedir. Ayrıca Ali'nin nöbet tutarken askeri bölge olarak kapatılan arazinin yanına gelen vatandaşları oradan uzaklaştırması örneği verilebilir. Burada sadece kendi geleneklerinde çamurun şifa getirdiğine inanmaları üzerine çamurun olduğu askeri alanın sınırına gelen silahsız kişilerin buradan zorla yollanması gösterilmektedir.

Kaybolanların Adaleti

Filmde savaşta ölenlerin mezarlarının yokluğu ve kayıplar en büyük adalet arayışının sembolleridir. Adalet bu noktada bir toplumun kayıplarını her daim bulmak adına verdiği bir mücadele alanıdır. Ancak adalet bu film bazında hiçbir zaman tamamlanmamıştır. Toplumun zamanla süreci unutmuş olması da tekrar bu adalet yapısının kırıldığı yeri göstermektedir. Bu bakımdan filmde mekânın kendisi yani tuz gölü bile bir adalet arar. Filmde adalet hukuken yarım kalmış etik manada da sancılı bir haldedir. Filmde anlatılmak istenen temel derlerden biri de adaletin ancak çamurdan geçerek mümkün olacağı üzerinedir.

Açıklayıcı Anlar: Filmde savaş süresince ölen kişilerin mezarlarının nerede olduğunu hiç kimse bilmemektedir. Temel bu konuya dair ölenlerin yerini ancak onları öldürenlerin bildiğini ifade etmesi üzerine hukuki bağlamda bu konuya dair bir adalet sağlanmadığını açık bir şekilde görülmektedir.

SİYASET

Yeşil Hat

Film, Kıbrıs coğrafyasında yer alan yeşil hat üzerinden bölünmüş bir coğrafyanın resmini çizer. Bu hat bir siyasal beden olarak zuhur bulmaktadır. Çekilen bu sınır bu bakımdan yalnızca topografik bağlamda değil aynı zamanda kimliklerin, duyguların ve bölgenin tarihsel geçmişine de bir sınır olmuştur. Filmde ne kadar çok fiziksel bir şiddeti siyasal bazda görmesek de psikolojik ve sembolik bağlamda karakterlerin bireysel hikayeleri üzerinden bürokratik yapıyı da görebilmekteyiz. Savaş bitmiştir ancak uygulanan şiddet biçimi değişse de sürmeye devam etmiştir.

Açıklayıcı Anlar: Filmde Ali'nin ikinci nöbet bölgesinde sınır üzerinden karşı Rum bölgesini görmesi ve net sınırlar içinde çizilmiş bir askeri yapının da bulunduğu görülmektedir. Askeri kontrol, tel örgüler ve geçiş izinleri bu bakımdan kişilerin gündelik yaşamına keskin bir müdahalesi olmuştur.

Suskunluk

Filmde karakterler genellikle çok konuşmazlar. Konuşmalar dahi bu onların yaşadıkları psikolojik ve toplumsal travmalarla alakalı olmaz. Genelde bu duygunun yükünü kendi içlerinde yaşayarak devam ettikleri görülmektedir. Kimse yokken bile kendi aralarında bu durumu konuşmazlar, derin bir sessizliğe gömülmüşlerdir. Çamur bu bakımdan geçmişin taşıyıcısı olan suskun bir semboldür. Kullanılan mekân da bir hafıza alanı olmuştur ancak o da suskun bir nesne halindedir. Yönetmen bunu doğrudan yapmak yerine bu anlatımı suskunluğun içine gizlemiştir. Çamurun arınma ve kirlenmişlik duygusu arasındaki görevi de buradan çıkmaktadır. Her karakter filmde geçmişle yüzleşmenin farklı farklı imkân ve de imkansızlıklarını temsil etmektedir. Ancak hepsi kendi içinde ve bunu suskun bir şekilde yapar.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin bir anda sesinin gitmesi ve konuşamaması en önemli örnektir. Ali askeri alanda komutanın askerleri toplayıp konuştuğu bir yerde Ali bir anda bayılır ve bilinmeyen bir sebepten dolayı konuşamamaya başlar. Bu bakımdan Ali'nin sesinin çıkamama hali bir bakıma toplumun da sesinin kesilmesi manasını taşır. Geçmişin izleri semboller üzerinden anlatılır. Çamur üzerinden şifalanmaya çalışan Ali de aynı durumu kendisi için sağlar. Geleneksel inanışlar üzerinden sağladığı çamur şifası belli bir süre sonra işe yarar. Bu çamur çalışması bir yandan da Ali'nin geçmiş ile yüzleşmesi ile doğru orantılıdır. Yüzleştikçe sesi düzelmeye başlar.

İLİŞKİLER

Savaş Sonrası İlişkilerin Çatlak Yapısı

Filmde karakterler arası ilişkiler yüzeysel biçimdedir. Birbirleriyle hiçbir şekilde derinlemesine bir ilişki içinde olmamışlardır. Her daim çatlak bir yapı içinde ilerlemiştir. Birbirlerinin yanında ve yakınındadırlar ancak birbirlerinin duygularına temas edememektedirler. Savaş sonrası dönemde hayatta kalan insanların kendi

aralarında duygular dışında sadece yan yana olma halleri onları bedenen yakın dursalar da duygusal olarak ciddi anlamda uzaklaştırmıştır.

Açıklayıcı Anlar: Filmde karakterler yan yana olsa da geçmiş konuşulmaz, duygusal bağ derinleşmez ve de bu bağlamda bir kendileri aralarında bir güven bağı da oluşmaz. Filmde gülen hiçbir karakteri göremeyiz. Gündelik yaşamına devam eden huzurlu bir karakter de yoktur. Birbirini seven insanlar da yoktur. Son sahnelerle doğru ne kadar çok Ayşe ile Temel yakınlaşmış olsa da aralarında hiçbir şekilde bir aşk ve bir yakınlık göremeyiz. Toplumun yaşadığı süreç içinde aşk gibi bir duyguya bu ortamda pek yer yoktur. Diğer bir yönden Ali karakterinin toplantı odasında bir karısının ve çocuklarının olmasını istediğini ancak bulunulan ortamdan kaynaklı buna cesaret edip bir aile kuramadığından bahseder. O toplantı odasında bulunan diğer kişiler için de durum pek farksız değildir.

“Öteki” ile Yüzleşme

Filmde iki toplumun arasında gerçekleşen savaş ile beraber toplumsal manada bir yarılma yaşamaları ve ardından bireyler üzerinden birbirine karşı olmak durumunda kalmaları bu gerilimli yapıda öteki ile yüzleşmeyi de beraberinde getirir. Öteki ile yüzleşme hali kırık ilişkilerin temel yapısını da oluşturan durumlardan biridir.

Açıklayıcı Anlar: Temel'in iki millet arasında bağ kurmak için karşılıklı evlere heykeller yollanması projesi orada yaşayan insanlara heykel projesini kabul ettirememesi de bunun en güzel örneklerinden biridir. Bir adamın Temel'in yanına evinde tuttuğu heykeli alıp getirmesi ve sonrasında Temel'den aldığı parayı iade etmesiyle bunu net bir şekilde görebilmekteyiz. Karşı tarafta olan birinin heykelini evde tutma hali öteki ile yüzleşme hali kişileri rahatsız etmiştir.

PSİKOLOJİ

Suçluluk Psikolojisi

Filmde savaş sonrası bireyler üzerinden travmatik durum çok ağır yaşanmıştır. Savaş esnasında yapılan hataların ve sonrasında dönüşü olmayan olayların gerçekleşmesi üzerine karakterlerin ruhunda onarılamaz yaralar açılmıştır. Bu süreçten sonra da karakterlerde bir iç muhakeme hali baş göstermiştir. Bu iç ses bakıldığında hukuki manada hâkimden çok daha güçlü bir yapıya bürünür. Bireyin kendi içinde verdiği kararların bir bakıma adaleti kendi ruhunda sağlama halinde gösterir. Bağışlama bu anlamda da hiçbir şekilde hızlı ilerlememiştir. Karakterler geçmişin ağırlığından kurtulma hali içindedirler.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin bir takıntı haline büründüğü çamurla kurduğu kendini sürekli tekrar eden arınma ritüelini örnek verebiliriz. Bastırılmış suçluluk duygularının kendini kuyunun içinde saklanmış bir şekilde çamura bulanmasıyla dışa vurur. Başına gelen her duruma karşı eski bir gelenek olan çamuru sürekli kullanıp arınma isteği bu bakımdan önemli bir semboldür.

Bellek ve Unutma

Filmde bellek ve unutma halleri belirgin bir şekilde kendini gösteren inceleme olgularıdır. Toplumsal bağlamda ortak bir travma etrafında toplanan toplumun kolektif bellek içinde yaşadığı savaşın izlerini karakterler üzerinde görmek mümkündür. Bu travmatik durum ile başa çıkamayarak bu bakımdan unutmayı ya da bastırmayı tercih eden karakterlerle karşılaşırız. Karakterler ne kadar çok yaşamlarına devam etmek için hatırlamak isteseler de bir bakıma yaşadıklarını da unutamaz haldedirler. Geçmiş olayların doğrudan verilmemesi ve karakterlerin suskunluk halleri bariz bir biçimde unutma isteğine kuruludur.

Açıklayıcı Anlar: Halil karakterinin hiçbir şekilde böyle bir çatışma içine girmek istememesi ve geçmişte yaşananların hiçbir zaman var olmamış gibi devam etmesi gerektiğini savunması bir örnek teşkil etmektedir. Geçmiş her zaman üstü kapatılarak devam edilmelidir.

Beden ve Ruh İlişkisi

Filmde beden ve ruh ilişkisi karakterler üzerinden anlatılmaktadır. Ruhunu iyileştirmek isteyen insanların bedenlerine sürdükleri çamur bunun en belirgin iletişim modelidir. Ruhun her acı çektiği yerde çoğu zaman bedenen bir tepkinin de zuhur ettiğini görebilmekteyiz. Çamur beden üzerinden kişinin ruhunu iyileştirme çabasıdır. Bu bakımdan travma yalnızca zihinsel manada değil fiziksel olarak da yaşanabildiğini karakterler üzerinden görebilmekteyiz. Hastalıklar filmde bir anlamda metaforik anlam taşımaktadır.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin bir anda sesini kaybetmesi, bacağından vurulduktan sonra bacağının heykelini yaptırıp çamura gömmesi diğer yandan Ayşe karakterinin hamile kalması ve travmatik durumu çocuğunu

kaybetmesi üzerine yaşamasıdır. Çocuğunun kaybının da Ali'nin bacağının heykelini çamura gömerken çamurun içinde kalması ile çocuğunu kaybetmesidir. Ayşe üzerinden beden ruh ilişkisi en net şekilde gösterilmiştir.

ETİK

Ahlakın Çöküşü

Filmde savaş sonrası etik dönemi üzerine de değinilmiştir. Savaş ile beraber etik algılayışımız ciddi bir şekilde çökmüştür ve bireyler bu bakımdan iyi ve kötü olgularının ayrımını da kaybetmişlerdir. Ahlaki sınırlar Kıbrıs coğrafyasında bulanık hale gelmiştir. Haksızlığa karşı mücadele eden dik duruş sergileyen bir karakter bulunmamaktadır. Tam tersine bu süreçten nemalanmak isteyen çok kişi ortaya çıkmıştır.

Açıklayıcı Anlar: Para için Halil'in tekrar Ali'nin yanına dönmesi ve daha fazla heykelin yerini söylemesini istemesi en önemli örneklerdendir. Filmde kötü adam rolünde bulunan kişileri gidip ayarlaması ve para için kendi yakın arkadaşlarının ölmesine bile göz yumması bu yapılandırılmış ahlakın çöküşünü ve göstermektedir.

GÖRÜNÜM

Bedenin Taşıdığı İzler

Filmde karakterlerin görünüşleri de önem taşımaktadır. Onların bedensel manada görünüşleri psikolojik ve politik hasarın da dışavurumu olarak okunabilmektedir. Bu bakımdan filmde beden ile en yoğun temas hali çamur ile sağlanmış. Tenin çamur ile kirlenmesi, bedenin bu anlamda yüklerle de kaplanması anlamına gelir. Özellikle filmde yüzleri net ve yakın planlar içinde görebilmek mümkündür. Bu filmde yüzlerin bu hali savaşın tarihini de simgesel yolla göstermektedir.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin nöbet tuttuğu yerde birkaç kişinin gelip kendini çamura bulaması buna örnektir. Her gün düzenli bir şekilde gelip kendilerini çamurla kaplamaları bir bedenin taşıdığı izlere örnek teşkil etmektedir.

Mekânın Görünümü

Film boyunca sıklıkla sisli bölgeler, kırık evler, bataklıklar, çamur, kurumuş tuz gölünü mekânsal görünüm olarak karşımıza çıkar. Bu mekanların temsili yalnızca dış dünyanın kaydı değil iç dünyanın dış dünyadaki görünümüdür. Derviş Zaim bu bakımdan filmde hem estetik hem de tematik açıdan kolektif travmayı mekân görünüşleri açısından da görünür kılar.

Açıklayıcı Anlar: Filmde özellikle gösterilen kurumuş tuz gölü bölgesi mekânın görünümü açısından önemlidir. Tüm karakterleri bu bölgede farklı zamanlarda görmek mümkündür. Ali askerlik yaptığı sırada nöbet esnasında bu bölgeye bakarak nöbetini tutmuştur. Ayşe birkaç kez Ali için çamur toplamaya bu alana gelmiştir. Temel Ayşe fenalaşınca onu almak için bu bölgeye gelmiştir. Halil ise Ali askerlik yaparken onunla görüşmek için bu mekâna gelmiştir. Eski hemşire kadın ise burada hamilelik esnasında karnına çamur sürmek için gelmiştir. Hepsinin farklı zamanlarda toplandığı mekânsal görünümünün oluşturulduğu kurumuş tuz gölü her karakter üzerinden de içsel bir görünümün ayrı ayrı anlatımları üzerinedir.

GEÇMİŞ

Geçmişin Yeniden Kazılması

Filmde kazma hali sıklıkla gösterilmektedir. Bu kazma durumu bir metafor olarak da filmde yerini almaktadır. Kazmak esasında bir tek toprağı değil geçmişi de kazmak manasına gelmektedir. Geçmiş bu noktadan bakıldığında gömülü kalmıştır ama hiçbir zaman yok olmamıştır ve olmayacaktır. Sadece bu süreç içinde bekleme halindedir. Kendi sırasının gelmesini beklemektedir. Kazmak bu bakımdan bir yüzleşme alanı oluşturmaktadır.

Açıklayıcı Anlar: Ali'nin gizlice her gün kuyuya girip kuyuyu kazması ve oradan tarihi eser olan heykelleri çıkarması bunu göstermektedir. Burada kazdığı her yerden bir geçmişe dair bir eser çıkmıştır.

Kollektif Travmanın Hatırlanışı

Film Kıbrıs'ta yaşanan savaş halini bu sefer bireyler üzerinden onların hikayeleri üzerinden anlatır. Ancak bu anlatımlar bireyler üzerinden toplumu ve o toplumun da kolektif travmasının temellerini gösterir. Orada yaşayan insanların savaş ile beraber büyük bir kırılma yaşadıkları ve hayatlarının merkezi alınması ile bu

hatırlanış sağlandığını belirtir. Bu bağlamda incelendiğinde karakterler unutmak ve de hatırlamak arasında sıkışmış kalmışlardır. Unuturlarsa yaşayabileceklerini, hayatlarına devam edebileceklerini düşünürken diğeryandan da hatırladıklarında yüzleşeceklerini bilirler. Filmin sonlarına doğru bu bakımdan net bir çözölme hali sunulmaz. Netice itibarıyla Çamur filmi dış dünya üzerinden yaşanan yıkıcı olayları anlatmaktan ziyade bunu bireylerin içsel dünyaları ve yaşadıkları yaşam deneyimleri üzerinden ortaya çıkmış kırılmalarını göstererek sunmaktadır. Bu kırılma halleri de gündelik yaşamın içinden yansımaları göstererek oluşturulur. Filmin konusu da bireylerin bir çamurun etrafında birleşerek kolektif travmanın hatırlanışıyla bir yüzleşme alanı oluşturur.

Açıklayıcı Anlar: Toplantı salonunda empati üzerine konuşulurken Ahmet karakterinin bu duruma sinirlenip karşılık vermesi örnek teşkil etmektedir. Ahmet, Türklerin de çok kayıp verdiğini ve o dönemde herkesin bir sürü büyük olaylar yaşadığını dile getirir ve bu bakımdan oradaki kişilere de boş yere empati kurmamaları gerektiğini söyler. Çünkü Rumların yaptıkları üzerine onlara empati kurduğunu düşünmediğini ifade eder. Diğerybir yönden de bir ayağını kaybeden Ahmet'in ancak bu ayağının olmadığını bilmesiyle hem kendi hem de başkaları tarafından bilineceğini dile getirmesi üzerinden anlaşılıyor ki kendisini savaş döneminde kaybettiğı bir uzvunun ona ve çevresindekilere yaşanan bir kolektif travmayı hatırlattığını belirtir.